

Komentar

Narobe svet

Predstavniki oblasti, ki na državni ravni brezbržno ignorirajo izsledke znanosti in zakonska določila, niso predstavniki sodobne zahodne družbe, temveč zastopniki interesov vladajočih elit

Redke stvari in reči so z vseh koncev enake. Krogla je taka stvar: od koderkoli jo pogledaš, vidiš krog, čeprav veš, da je krogla. In *cepec* je taka beseda: preberi jo od spredaj ali zadaj, *cepec* ostane *cepec*. Ne dosti manj redke so besede, pri katerih obrat naredi kak bolj ali manj zabaven pomenski nesmisel, na primer *kerubin*, ki ga z dodanim presledkom nazaj preberemo *ni burek*. Daleč najpogostejše pa je rezultat takega branja vreden postopka, po katerem je nastal: *lesimsen itsič*, se pravi *čisti nesmisel*.

Videč vseh božjih vrst nesmisle in neumnosti okrog sebe, na katerih nastanek in razvoj niso imeli vpliva, so naši predniki za ohranitev duševnega zdravja izumili pamflet, pri nas imenovan *narobe svet*. Takole nekako poje ena manj znanih pesmi iz tega sklopa, ki jo je leta 1923 objavil Karel Štrekelj:

Stara baba gobe žanje,
ded korenje pleje,
gospodinja kokljo molze,
gospodar pa repo veja.
Hči po vrtu žabe pase,
sin pa polže strelja.

Dan današnji žal ni tako drugačen od onih izpred sto in več let. *Narobe svet* je še vedno *narobe svet* in temu primerno ga razumemo le, če se o njem izražamo s protipomenkami. Tako na primer ministrstvo zoper šolstvo ponosno predstavlja zbornik zgodovinskih in jezikoslovnih neumnosti, ki so jih spisali privrženci ene od mnogih fantastičnih idej, s kakršnimi je znanost pometla že v 18. stoletju. Tržni inšpektorat miži na vsa očesa, ko bi moral uveljaviti zakon o javni rabi slovenščine, ki nalaga, da so imena v Sloveniji registriranih podjetij in njihovih lokalov, obratov ter kar je še takega v slovenščini. Ko si zaželim piva in na bogato založenih policah iščem, katero si bom privoščil (joj, kaj bi dal za take police v najstniških letih, pred pol stoletja, ko smo na Kranjskem pili samo union, na Štajerskem pa samo zlatorog), hrvaško pivo prepoznam po nalepki v hrvaščini. Češko jo ima v češčini, nemško v nemščini, špansko v španščini, belgijsko ima dvojezično francosko in nizozemsko,

vsa slovenska pa v angleščini. Navzlic zakonu, ki za živila še s posebno skrbjo nalaga izražanje v domačem jeziku. Sprehodem se še do polic s prehranskimi dodatki. Tudi tam spoznaš slovenske izdelke predvsem po tem, da imajo na embalaži vse natisnjeno v angleščini, čeprav slabi: *Happy cacao mix*, *Hair & Nails Beauty*, *Freshy Mango*, *Vegan Creme*, *Premium Isotonic* in podobno, celo *Curcuma Powder* se tam košati, kar razumejo in čemur se ne smejejo samo Slovenec, Nemec in Italijan s slabim znanjem angleščine, saj se v vseh angleščinah, razen slovenski, kurkumi reče samo *turmeric*. Zraven pa najdem tudi *sinergijo za oči*, *multivitamine za ženske*, *za moške*, *za šport* in še dolgo vrsto sorodnih izdelkov britanskega proizvajalca *Terranova* z nalepkami samo v slovenščini. Podobno kot nas po Julijskih Alpah po novem vodijo smerokazi *Juliana Trail*, kot se nam naša nacionalna družba za prodajo energentov po nakupu plina za plinohram zahvali s *thank you*, pod gibraltarsko pečino pa ob izhodu iz gondole zagledamo tablo z zahvalami za obisk v vseh evropskih jezikih in še kakem več, tudi v slovenščini.

Moj telefon zna slovensko, prijatelj, ki se je ogrel za Applo, pa ne. Zna pa slovensko njegov volkswagen, medtem ko moja toyota še ne. Pri nas doma nismo naročeni na Netflixove pretočne vsebine, ker se ne izražajo v slovenščini. Lahkotne vsebine, ki bi jih razumeli

Dr. Marko Snoj

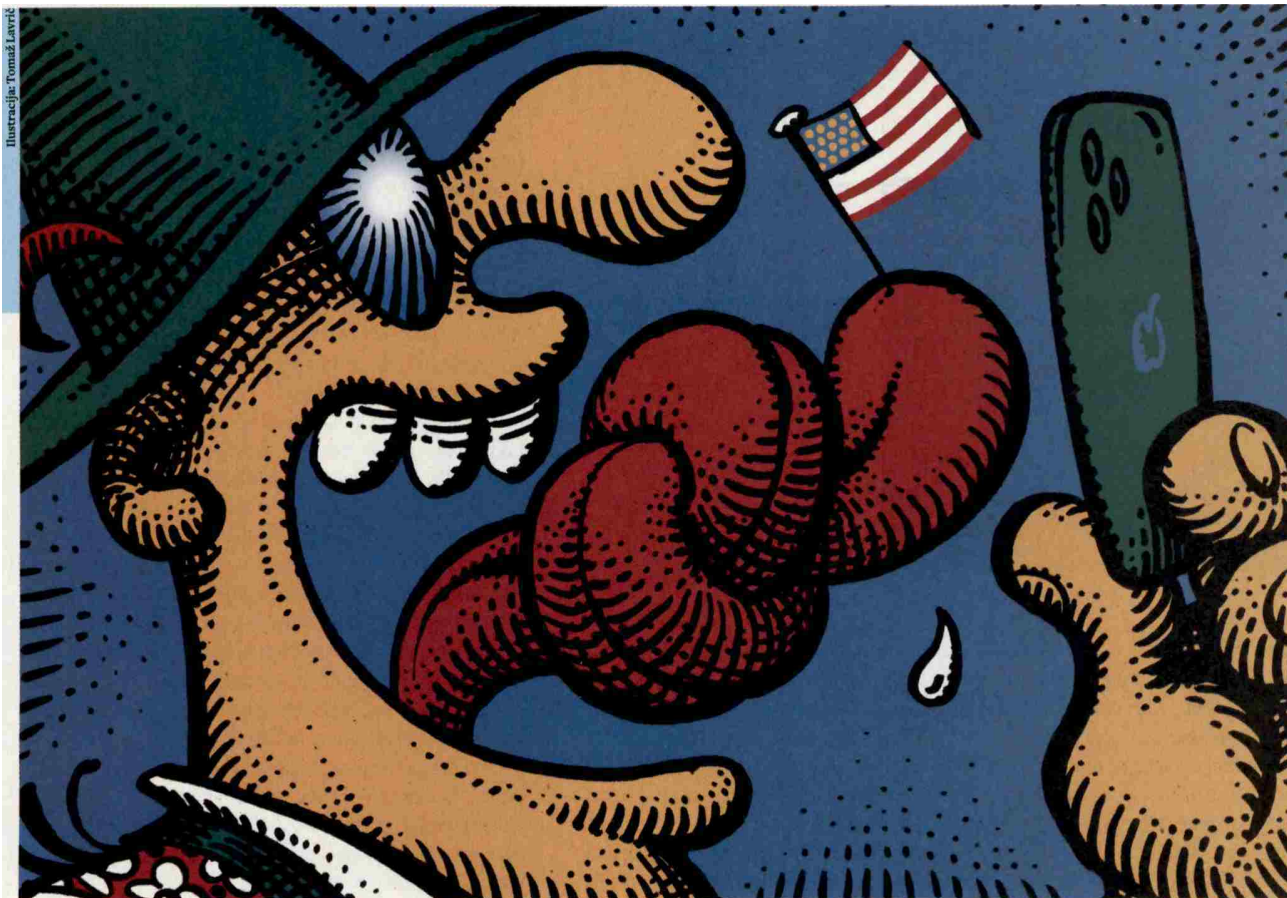
Jezikoslovec, indoeuropeist, etimolog, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti

pa so me celo razumeli. Tiste, ki se hvalijo, da brez težav spremljajo Netflixovo ponudbo, imam na sumu, da si ogledujejo le lahkotne vsebine. Je to skriti namen naših ministrstev zoper pamet? Da bomo kot ubogljivi potrošniki in davkoplačevalci sposobni spremljati le lahkotne, da ne rečem plehke vsebine? Trženje teh vsebin brez slovenščine je namreč v Sloveniji protizakonito. Takole pravi zakon: »V elektronskih komunikacijskih in kontrolnih napravah mora biti omogočena izbira slovenščine in upoštevan slovenski črkopis.« Nebrokrat so bili hitro menjajoči se pristojni ministri, levi in desni, ter pod vsemi vladami ista inšpektorica opozorjeni na kršenje tega določila, nazadnje letos februarja, ko je v državnozborskem odboru za kulturo ta problem tematizirala naša evropsoslanka – pomenljivo, hči priseljencev. Njeni nekdanji in današnji kolegi doslej niso premogli volje, da bi o problemu sploh spregovorili. Ko pa je tema prišla na dnevni red, so vsi izvoljeni predstavniki ljudstva pozabili, da so levi ali desni in so vsi postali resni: v en glas so se strinjali, da je treba problem čim prej rešiti tako, da bodo vse te vse-

bine dostopne tudi v slovenskem jeziku.

Ministrstvo zoper kulturo, ki mu je zaupana ta naloga, je v rokah stranke, ki se je oklicala za naslednico vrednot narodnoosvobodilnega boja 1941–1945. Torej oborožene vstaje proti okupatorju in njegovim domačim sodelavcem. Vrednot tistih pogumnih Slovencev in Slovenk, ki so se uprli ponemčenju, poitalijančenju in pomadžarjenju našega kulturnega prostora ter smrtni obsodbi slovenščine kot nosilca nacionalne identitete. Podobno usodo nam danes na mehek način

Moj telefon zna slovensko, prijatelj, ki se je ogrel za Applo, pa ne. Zna pa slovensko njegov volkswagen, medtem ko moja toyota še ne.

namenja mednarodni kapital z nekaterimi medijskimi in spletnimi velikani na čelu, ki slovenščine ne vključujejo v svoje tržne pakete, ker jim je pač ni treba. Prodajo kljub temu dovolj, saj je znanje angleščine med Slovenci na višji ravni kot zavedanje o pomenu maternega jezika. Poleg tega se je v državi na sončni strani Alp razpaslo nespoštovanje zakonov, zakaj bi jih potem spoštoval velekapital! V sklop *narobe svet* tako spada tudi novica, da je pristojna ministrica odstavila vodjo službe za slovenski jezik, ki si je v zadevah tipa Apple in Netflix pred državnoborsko komisijo drznil govoriti skladno z zakoni in ustavo, ne pa reproducirati mnenja aktualnega vodstva ministrstva ali po njegovem diktatu molčati. Ta služba – nekdanje bil to celo vladni urad – si je namreč prav v času njegovega vodenja opomogla in začela opozarjati na črko in duha naše zakonodaje. Prav on je dosel, da so slovenski vmesniki vgrajeni v večino novih avtomobilov. Za voznika je menda najučinkovitejša in torej najvarnejša, da se avto z njim sporazumeva v jeziku, ki ga najbolje obvlada. Ob tem pa je ista ministrica podaljšala mandat večni inšpektorici, ki se problemu izogiba že leta in leta in o njem kvečjemu izjavlja, da se zaradi po njenem mnenju nedorečenega zakona ne da rešiti. Za nameček so na spletni strani ministrstva objavili razglas, ki pravi, da predhodno pravno mnenje istega ministrstva, ki inšpektoratu nalaga ukrepanje v primerih tipa Apple in Netflix, za ministrstvo v zdajšnji sestavi ni obvezujoče.

Tržni inšpektorat miži na vsa očesa, ko bi moral uveljaviti zakon o javni rabi slovenščine, ki nalaga, da so imena v Sloveniji registriranih podjetij in njihovih lokalov, obratov ter kar je še takega v slovenščini.

Sodobna zahodna družba, tudi slovenska, temelji na znanosti in zakonih. Izsledke znanosti nam v glavo vbija sekularno šolstvo, ki nas med drugim vsaj v obrisih nauči razumeti evolucijo, razvojni nauk Charlesa Darwina, zgodovinsko gledanje na svet, človeka in družbene pojave, tudi na jezik. Seveda ima v demokraciji vsak pravico ne samo do nevednosti, celo bedak je lahko vsak, le da sta ti dve pravici omejeni na zasebno življenje in osebe zasebnega prava. Noben javni uslužbenec, najsibo še tako slabo izobražen, nima pravice po ministrstvih prirejati predstavitev publikacije, katere vsebina je v očitnem nasprotju z znanstvenimi spoznanji zadnjih dvesto let. Nauk o stvarjenju sveta in človeka v šestih dneh spada k verouku, vera v slovenske staroselce iz rimskih in še starejših časov pa v prostore združenj privrženecv te izra-

zito neznanstvene podmene. Tako kot so izsledki znanosti nad posameznikom, so nad njim tudi zakoni. Zato jih nima pravice kršiti noben javni uslužbenec, naj bo na še tako visokem ministrskem ali še tako nedotakljivem inšpektorskem položaju. Predstavniki oblasti, ki na državnih ravni brezbrizno ignorirajo izsledke znanosti in zakonska določila,

niso predstavniki sodobne zahodne družbe, temveč zastopniki interesov vladajočih elit. Vsaka oblast vladajočih elit pa je vsaj tako nazadnjaška in vsaj tako odtujena od volivcev, kot so bile nazadnjaške in od ljudi odtujene oblasti v časih nastajanja pesmi in pripovedi iz sklopa *narobe svet*. x